

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in veljá po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za po leta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXIV.

V Ljubljani 18. vel. serpana 1871.

List 33.

Pastirski list Njih prevzvišenosti Goriškega nadškofa do čast. duhovšine.

Andrej,

po Božjem usmiljenji in po milosti sv. Apostolj. Sedeža nadškof Goriški. čast. duhovstvu goriške nadškofije pozdravljenje in blagoslov od Gospoda našega Jezusa Kr.!

Naznanjeno je bilo častiti duhovšini po našem listu 5. decembra leta 1870, da so sv. Oče po svoji apostoljski oblasti obhajanje Vatikanskega cerkvenega zbora začasno ustavili in njegovo nadaljevanje za drugi pripraven čas odločili.

Spisi in določitve Vatikanskega zbora bi se imele naznaniti ne po oddelkih, ampak vse skupaj v okrajnih cerkvenih zborih, ki se imajo obhajati po dokončanem vesoljnem zboru; kakor smo častiti duhovšini omenili v pastirskem listu 16. dec. 1870.

Ali v oziru na to, da je nadaljevanje vosoljnega zbora v sedanjih dnevih nemogoče, in da bo njegovo prenehanje brez dvoma terpelo več časa: se nam primérno zdi častiti duhovšini naznaniti taiste dve verski določitvi ali konstituciji, ki so jih očetje v vesoljnem zboru dozdej pretresali in so jih sv. Oče s priterjenjem svetega zbora razglasili v sejah 24. apr. in 18. jul. 1870.

Poprejšna obravnava katoliško vero in je perva o Kristusovi Cerkvi — pa pervstvo ali primat Rimskega papeža in njegov nezmotljivi nauk, česar bistveni stavki se nahajajo v zgorej omenjenem pastirskem listu 16. dec. Poglavitno vprašanje, ki se je v zboru in zunaj zbora pretresovalo, o katerem je dokaj bukev in knjižur na dan prišlo, in s kterimi si mnogi učenjaki in posvetne vlade dajejo opraviti, to tedaj je zapopadeno v IV poglavji: o nezmotljivem nauku Rimskega papeža.

V tem namreč je določeno: „Da Rimski papež, kadar govori s prestola, to je, kadar on kakor Pastir in Učenik vsih kristjanov po svoji naj višji apostoljski oblasti določuje nauk zastran vere ali življenja, po kterem se ima ravnati vsa cerkev, — takrat je po božji pripomoči, ki mu je v svetem Petru obljubljena, s taisto nezmotljivostjo obdarovan, zastran ktere je božji Izveličar hotel, da jo ima njegova cerkev v določitvah verskega in nraavnega uka; in toraj so take določbe Rimskega papeža že same iz sebe nespremenljive, ne pa še le po priterjenju Cerkve.

Določba vesoljnega zbora je dosti jasna, in se mora natanko po besedi tolmačiti. Pervič je k temu treba, da papež govori s prestola, t. j. v svoji službi (vradno), ne pa kakor osében učenik. Drugič, govori določba le o veri in nraavstvu (življenji, zadržanji). Tretjič, mora imeti papež voljo nedoločen nauk določiti in vse ka-

toliške kristjane zavezati pod kaznijo izobčenja, da verujejo.

Da se še bolj pojasni, pristavimo to-le: Rimski papež je vidni poglavar sv. Cerkve, in sicer: a) Naj višji učenik v uku od Boga razodetem; b) naj višji postavodajavec o cerkvenih rečéh; c) naj višji vladar Cerkve, in d) naj višji sodnik v razsoji cerkvenih nasprotij in pravd. Slehern lahko spozná, da v omenjeni določbi ni govorjenje, da je papež nezmotljiv kakor vladar, ali sodnik, ali postavodajavec; temuč da se le pečá s papeževim naj višjim učeništvom, ter ima čerterto poglavje napis: „O nezmotljivem uku Rimskega papeža.“

Tedaj je lahko razumeti, da so prazne misli nekterih doktorjev in učencikov, ki papeževo nezmotljivost tudi raztegajo na postavodajavstvo in toraj svariyo vladarje posvetnih držav, da naj se varujejo nezmotljivega papeža. Pravijo namreč, taki papež utegne cesarje odstavljati, podložne prisege oprostovati, prejemanje davkov prepovedovati itd.

Zavračamo bralce na bukvice, ki so jih katoliški pisatelji o tem pisali¹⁾; in le samo še pridenemo besede Papeža Pija IX, ki jih je govoril 20. julija poslancem akademije katoliške vere.

Med raznimi nalogami, pravijo papež, ki se učenim v pretres pred drugimi priporočujejo, so na prvi stopnji zmote in krive razlaganja, ki se trosijo o določbi nezmotljivosti. Tako na pr. pravijo, da ta določba ima v sebi oblast papeževo, odstavljati naj višji vladarje in reševati podložne zvestobe in prisege, kar je zarés ostudna zmešnjava.

Taka pravica, ki so se je papeži v srednjem veku v nekterih naj silniših primérlijjih poprijemali v pospéh občinskega prida, se je izhajala iz sodnje oblasti (jurisdikcije) papeške in nima s papeževo nezmotljivostjo nič opraviti.

Ker so v (srednjem veku) keršanski narodi spoznali Papeža za naj višega sodnika keršanstva, so mu prilastovali tudi pravico soditi deželске glavarje tudi v posvetnih zadevah. To je bilo očitno pravo nekdanjih časov, ktereга nobeden ne misli zopet na dan spravljati, nar manj pa Papež. Ako pa dandanašnji to reč pretresujejo, delajo edino iz tega namena, da bi vladarje zoper cerkev nadražili in razkačili.“

Nektere žali stavek omenjene določitve, ki se takole glasi: „Toraj so take določbe Rimskega papeža že same na sebi nespremenljive, ne pa še le po priterjenju Cerkve.“

Vediti je, da ta stavek meri najprej zoper galikane

¹⁾ Die wahre und falsche Unfehlbarkeit der Päpste. Zur Abwehr gegen Herrn Prof. Dr. Schulte. Von Dr. Jos. Fessler, Bischof von St. Pölten, Wien Sartori 1871.

(na Francoskem), ki so v zboru francoskega duhovstva leta 1782 v 4. členu ustanovili, da ima sicer Rimski papež pri določitvi verskih reči sosebno oblast, pa vendar ne neoveržljive, ako priterditev Cerkve ne pristopi. Ne moremo dopustiti, da Vatikanski zbor uči kakor versko resnico, da Rimski papež pri določitvi verskih resnic nima nobenega ozira na škofo. Cerkev primérja apostelj telesu, kterege nevidna glava je Kristus, vidna pa sv. Petra naslednik. Kakor telo ne more živeti brez glave, tako tudi glava ne more živeti brez telesa. Vidna glava cerkve je v vedni vzajemni zvezi z učivnimi udi Cerkve, to je, s škofi, ktere je sv. Duh postavil vladati cerkev Božjo.

Kakor cerkvena zgodovina pričuje, so Rimski papeži, kadar je bilo treba zmote preklicati in krivoverstva obsoditi, navadno sklicevali zборе, k katerim je bil odpert pristop škofom. Ko se je naj poslednjič čase ravno za to delalo, da se določi vprašanje o neomadežanem spočetju svete Marije Device, papež Pij IX ni opustil zaslišati mnenja škofov, preden se je prišlo do določenja tega nauka.

Menimo, da bo komaj kak razložek v določevanju verskih resnic s prestola med prihodnjim djanjem in tem, ki je bilo v navadi pred določbo 18. jul. 1870.

Sicer je prevdariti, da določitev prestolne, ako reč po naravnem načinu premislimo, so dan danes manjšim priteznostim podveržene, kakor pa v poprejšnjih stoletjih Cerkve. Zakaj v teku 18 stoletij je v Cerkvi vstalo toliko krivover, da bi si mogla komaj več nova zmota izmisliti. Toraj je lahko dan danes zmote obsoditi. Ako bi se pa ravnalo za obsodbo kake nove, dozdej ne slišane krivovere, ali pa za to, da se versko določi kako dosedanjo pobožno mnenje; bi gotovo Rimski papež ne opustil poprijeti se primernih pomočkov, kakor se je zgodilo pred versko določitevjo zastran neomadežanega spočetja blažene Marije Device.

To naj bo zadosti o pomenu IV poglavja prve konstitucije Vatikanskega zbora o Cerkvi.

Nasprotniki ondotnega verskega nauka so drugo pot nastopili, da bi veljavo vatikanskega zbora overgli.

Nekteri monakovski učeniki in drugi ugovarjajo, da Vatikanski zbor ni veljaven vesoljni cerkveni zbor, zavoljo tega, ker ni bil prost in da tudi ni bilo enoglasja očetov o nauku nezmotljivosti.

Na to odgovorimo z malo besedami. Kdor napada prostost zborovo, on ali ne pozná njegovega delovanja in spisov, ali pa nalašč laže.

Pričujoči na zboru smo slišali od očetov veliko veliko govorov do sitega. Čezobilnim govorom in pogovorov se je konec storilo pred četrto veliko sejo po enoglasnem priterjenju očetov.

Razun tega je bilo pred določitevjo nezmotljivosti prosto slehernemu škofu svoj glas pismeno poznamnjati, in ga izročiti dotičnemu odboru, kar je tudi res storilo več očetov.

Pri glasovanju je bila popolna prostost. Glasovi so bili na prvo oddajani v splošnih kongregacijah (congregatio generalis); končni glasovi pa so se izročevali v očitnih velikih sejah v pričlo papeža.

Dozdej so se obhajale štiri vélike seje, katerih prvi dvé ste bili pravilni (vpravovalni, formalni),¹⁾ v tretji pa in v četrty so bile določitve zastran vere in perva zastran cerkve razglašene, in od sv. Očeta poterjene po zaslišanju glasov škofovih. Da je bilo tedaj glasovanje škofov prosto, tega ne bo mogel nobeden tajiti.

Pri tretji veliki seji, ki je bila 24. aprila 1870, je

bilo pričujočih 667 očetov, in vsi so enoglasno verski konstituciji zastran vere priterdili.

V četrty velki seji, ki so jo imeli 18. julija 1870, je bilo pričujočih 535 škofov, kateri so, zunaj dveh, vsi svoje priterjenje dali določitvi zastran pervaštva rimskega papeža in zastran njegove nezmotljivosti.

Bilo je še družih 55 očetov v Rimu pričujočih, ki niso hotli svojega „non-placet“²⁾ v očitni seji naznani, ter so to naznanili papežu še pred sejo.

Nekteri škofje so bili verski določitvi zavoljo tega nasprotni, ker so menili, da teoretične³⁾ in zgodovinske priteznosti še niso odpravljene, tedaj da naj se ta reč dalje pretresa, in naj se določitev še odloži. Drugi škofje pa so bili zoper to določitev, misleči, da še ni času primerna ter utegnejo hudi nasledki iz tega izvirati; zlasti v njih škofijah, katerih misli so dobro poznali.

Da molčimo o razkolnikih in protestantih, katerim je že pervaštvo Rimskega papeža strašna reč, in bi toliko bolj nezmotljivega papeža čertili, jih je najti tudi med učenimi katoličani nekaj, kateri očitno nasprotvajo nauku, o katerem govorimo.

Tedaj se je bilo bati, da bi kateri ne odpadli od katoliške vere in v odpadu več tovaršev ne dobili.

Bali so se dalje škofje, ki so stali na nasprotni strani, da bi določitev nezmotljivosti, slabo razumevana, liberalnim vladam ne dajala prilike delati postave v škodo katoliški Cerkvi, postavljati kraljevi „placet“⁴⁾ ob veljavo devati pogodbe s svetim apostoljskim prestolom itd.

Iz teh malo reči, katerim bi se jih dale še več pridjati, je umeti, da strah prelatov, ki so bili za nepri-mérnost te določitve, ni bil prazen, kar nasledki na Nemškem, v Avstriji, na Ogerskem in drugod dosti in odveč skazujejo.⁵⁾

Ako ravno pa je več škofov odreklo svoje priterjenje, dokler ta reč še ni bila dognana, so po razglašenem določilu (dekretu) o nezmotljivosti Rimskega papeža skor vsi se podvergli, spoznavši previšnjo veljavo vesoljnega zbora.

To imenito veljá o škofih iz Nemčije, Avstrije in Ogerskega. Njih veči del je svojo izrečeno priverženost svetemu Očetu poslalo, drugi pa so svoje priterjenje molčé pokazali s tem, da so konstitucijo od 18. julija razglasili.

Ker je temu tako, kdo bo mogel Vatikanskemu zboru znamnje vesoljnosti odrekati in dvomiti nad njegovo veljavnostjo? Bil je namreč sklican od poglavarja Cerkve, naslednika sv. Petra; povabljeni so bili škofje vsega sveta, ki zaslišavši glas naj višega Pastirja so mnogoštevilno prihiteli v Rim iz peterih delov svetá.

Pri obravnavi in pretresanju predlogov je bila polna prostost, glasovanje je bilo čisto svobodno. Glasovanju zbornih očetov je sledilo papeževo poterjenje določil. Po tem takem je Vatikanski zbor zares vesoljni zbor in pred oči stavi nar viši cerkveno oblast.

Kdor bi hotel to tajiti, bi mógel tajiti veljavo skor vsih poprejšnjih vesoljnih cerkvenih zborov.

²⁾ Pri sejah so škofje priterdili „placet“ (dopade) — ali pa od-majali z „non placet“ (ne dopade).

³⁾ Teoretične vodila so tiste, ki jih stavi um in znanstvo, katerim tedaj nobena verska resnica v resnici nasprotna ne smé biti.

⁴⁾ „Placetum regium“, kraljevi všečlej je toliko, kakor priterjenje dežel. vlade k cerkveni reči, šegi, postavi, brez ktere-ga bi cerkvena gosposka nič storiti ne sméla. Pis.

⁵⁾ Za manj učene bravec moramo pristaviti opombo, da ravno to, ker je bil sklep po večini storjen in poterjen, zadosti in obilno skazuje, da je bil na vse strani potreben in vgoden in toraj tudi času primeren, ker po nauku sv. Cerkve so od papeža poterjeni sklepi vesoljnih zborov delo sv. Duha.

^{*} Formalni, to je, da se je pri njih zadostilo navadnim pravilom, da se je pri njih vesoljni zbor odperl, da so škofje sv. Očetu pokoršino in vdanost obljubili in s pri-ego poterdili itd.

K vsemu temu, kar smo govorili, priložimo dve dogmatski konstituciji¹⁾ (verske vstavi) celi.²⁾

Častiti duhovni, ki so v dušnem pastirstvu ali pa pri šolskih naukih, bodo o priložnosti razlagali od Vatikanskega zbora določeni nauk, in ako bo treba, ga branili zoper raznotere nasprotnike.

Dano v Gorici 3. avgusta 1871.

Andrej,
viksi nadškof.

Marsikaj o cerkveni umetnosti.

Odperta pisma.

II.

Dragi prijatelj!

V svojem odgovoru na moje prvo pisanje me opominjaš, da imamo tudi iz Rima določilo: križev in sv. podob, ki niso več svojemu svetemu namenu pristojne, in ki bolj k smehu in zaničevanju budé kot k pobožnosti, takih ne terpeti. Res določuje S. R. C. dné 22. majnika 1596: Cruces ac Sanctorum imagines notabiliter laceratae aut statuac diffractae vel deformatae ac nunquam redintegrandae in locis publicis ad christianae religionis contemtum non tolerantur. — Opominjaš me tudi, da nam ni le pri križih, ampak pri podobah sploh, pri malanih, rezanih, litih, gledati na izgled tistih časov, ko je bila umetnost še popolnoma rejenka sv. Cerkve in pokorna njena hči ter je delala v njenem dubu. Sedanje čase je umetnost sploh pozabila, kdo jo je izredil, je nehvaležna postala, pa čedalje bolj zapušča svojo mater sv. Cerkev, in tako je med drugim tudi podobarija precej zašla od prvotnega cerkvenega duha. Spregovoriva danes nekoliko o podobah.

Prava umetnost kaže to, kar je božjega, neskončnega, nevidnega v vidnem ali sploh občutljivem načinu; tedaj mora vsaka res umetna podoba oznanovati kaj višega, nebeškega, mora duha človekovega povzdigovati s pozemeljskega v nadzemeljsko, nebeško. Iz mrtve podobe mora nekaj čeznatnega govoriti. In ktera podoba ni taka, da naj bi iz nje kaj višega govorilo, ona ni v cerkvenem duhu, ni za cerkveno rabo. Samih vzorov (idealov) telesno lepega cerkev ne priznava. Sv. trid. zbor hoče, da je podoba oznanovavka višega, nadzemeljskega. To od vsake sv. podobe tirjamo, in to je vodilo sv. Cerkve, ko je v različnih priložnostih izrekla marsiktere določila zastran sv. podob.

Tako še hoče sv. Cerkev, da je umetnik, ki dela za cerkev, mož v veri dobro podučen in lepega kersčanskega življenja. „Valde proficuum est et venerabiles imagines pingere (pravi cerkv. zbor Carigradski IV.)... non autem bonum est, nec omnino proficuum, ab indignis hoc in sacris templis fieri... In K. Borom. k temu opomni: „Cooperti vitiis et inquinati sordibus nullo modo possunt imaginibus illis adjungere pietatem et religionem, quam ipsi non habent.“ Res je taka! Umetnik svoji podobi ne more vdihniti svete misli, če sam ni prešljen od nje.

Umetnik naj tudi pri sv. podobah ne ravná zgolj po svoji domišljiji, ampak derži naj se tega, kar sporočenega iz starih stoletij najde, in papež Urban VIII je l. 1642 naravnost prepovedal, podob Gospoda našega J. Kr., Marije D., angeljev, aposteljnov... v drugačnih oblikah ali drugačnih oblačilih malati ali podobiti, kakor je od nekđaj navada bila v kat. cerkvi.

Naj se rabi, le kar je častitljivega, veličastnega, vrednega, nikakor pa ne kaj nespodobnega, kaj tacega kar samo počutnost budi, ali kar bi čisto oko in serce žalilo. „Omnis lascivia vitetur (pravi trid. zbor), ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur.... nihil profanum nihilque inhonestum appareat, quum domum Dei deceat sanctitudo.“ In papež Urban VIII pravi: „Ne exponantur in ecclesiis quibuslibet et quomodolibet qualificatis, ac earum frontispiciis et atriis imagines profanae vel alias indecentiam et inhonestatem praeseferentes.“

In zdaj, predragi, se malo oglejva po podobah. Ali po večini zadostujejo tem določilom sv. cerkve — ali pa bi tudi tukaj bilo treba kreniti na boljše?

„Iz vsake podobe mora govoriti kaj nebeškega — mora biti oznanovavka kaj višega — mora duba k pobožnosti buditi“ — to hoče Cerkev od podob. Zdaj pa palico v roko in pojdiva malo na okrog, si oglejva podobe malane in rezane — koliko jih bova poterdila? Šembrano malo, vsaj izmed teh, kar jih je izdelal novi čas. Marsiktero častito podobo so vergli v kot in na njeno mesto postavili kaj znabiti čez vse v oči bodečega, kar kaže sicer človeško podobo, družega pa nič ne. Znabiti celo kaže čeden rudeč obrazek, znabiti je celo ideal telesne lepote — ali tvojega duha pri ogledovanju merzlega pusti, iz nje kaj višega, nebeškega ne govori — tedaj ni za cerkveno rabo. — Da, prav jo je zadela sv. Cerkev, ko je tirjala od umetnika, da je on iz njenih vernih otrok in mož pobožnega duha. Če pa delo v cerkvi izročiš mazaču, ki navadno znabiti po glediščih kolise mala, gotovo ti bo cerkev, kapelo ali altar bolj spačil kot ozaljšal. Slišal sem od velike cerkve na Dolenskem, da so jo pomalati dali po stenah. Ob priložnosti jo vidim, in ko pogledam v veličastno zidan prezbitერი, prav tako se mi zdi, da stojim v gledišču. Prav enaka mazarija. Kako škoda lepe cerkve! Drug umetnik enake baže je v znano cerkvico namalal „prav lepo“ Mater Božjo — pa v njej je vsak spoznal — znano natakario bližnjega mesta. Joj! joj! Dajmo poiskati znanih umetniških del, zlasti prejšnjih stoletij, in mu jih podajmo podobarju v roko, da po njih dela, quia domum Dei decet sanctitudo.

Podoba, da jo bomo imenovali sv. podobo, naj si že bo malana, rezana, vlita, ne sme nikoli kazati zgolj človeške strani, le zgolj telesne lepote. Duha nam mora k nebeškemu povzdigovati; „nihil profanum nihilque inhonestum appareat“, pravi sv. trid. zbor, in Urban VIII obsojuje „indecentiam et inhonestatem“ — in kaj pa je to družega, če ti umetnik kaže le lepe trupla, znabiti še silno malo oblečene, tako, da s tako podobo ne budi pobožnosti, ampak počutke. Kdor ne vé n. pr. Magdalene spokornice drugač malati, kakor z golimi persi in angeljev ne zná drugače obraziti, kakor kaj rejene skoraj popolnoma gole mladenčike, — on naj le paleta za peč položi; po njegovih podobah cerkev ne bo žalovala. In gotovo je „profanum“, če imaš pred seboj vse mehkužno podobo, znabiti z lasmi vse presilno v vertinec zvitimi, skodranimi, v našopirjeni obleki itd. Ali je mar v tem kaj častitega, kaj svetega, kaj božjega, višega? Mislim, da bi se smela taka igrača izpraviti iz cerkve, „quia domum Dei decet sanctitudo.“ Prejšnje stoletja do 16. ne poznajo tega otročjega sekulariziranja.

Da zraven teh napak naletiš na podobe v drugih ozirih zeló pomankljive, na podobe še človeškim ne podobne, sključene, skremžene, podobe z udi, ki se med seboj zastran razmere kregajo ali v nobeni primeri niso z velikostjo altarja ali cerkve — in druge polomljene, poderte, brez roke, noge itd., tega ti ne bom popisoval. Le oči je treba in izgledov imaš na kupe.

¹⁾ Konstitucija ali vstava pomeni tu vse dekrete ali določila, kánone ali vstanovila, ter resnice in pravila, ki se določijo in razglasijo v eni véliki seji.

²⁾ Danica je prinesla del prve konstitucije v št. 29 in 21 (drugo je po naključju zastalo in prinese Danica v kratkem); druge določitve so v št. 30, 31, 32, 33 in 39 ll. Vr.

Spoznam, da je dosti nepristojnega v tej reči, — ali kaj je storiti? Hočemo vse tako naenkrat zmetati iz cerkve in od drugod? To bi ne bilo varno; ali počasi se tudi daleč pride.

Mislimo, da bi bilo gledati na to, da se najprej ohrani, kar je sicer starega, pa čistiljivega, v umetniškem oziru dobrega. S podob na platno malanih naj se pridno prah briše, pa ne s kakimi ometali, ali s kertačami, tudi ne z debelimi platnenimi cunjami, ampak s tankim mehkim suknom ali rahlo flanelo naj se otepavajo, ne pa terdo brišejo. Če to več ne zdá in je treba umivanja, naj se zmijejo, pa ne z grizečimi, hudimi tekočinami, ne s špiritom, žganjem, ne z močno žajfnico, ker vse to tudi kmalo barvi škoduje, temuč vzame naj se prav čiste, malo mlačne vode, narbolj dežnice ali pa prekuhane studenčnine, in s snažno dobro gobo naj se po malem in rahlo začne od verha opirati. Te mokrote pa ne s terdo doli brisati, ampak tanka čista platnena cunja naj se sem ter tje vali, da popije. Če nesnaga od muh ali od dima ne gre proč, naj se taki kraji posipljejo s štirko in potlej se izpere. — Velikrat podobe jemljejo konec zavolj vlažnega zidú, na katerem visé; tedaj naj bi se v steno na vogale žebliji zabil, kateri bi podobo 2—3 palce od zidú držale, da bi sapa zamogla pihati med podobo in steno.

Štatve lesene ali kamnite je treba večkrat (pa ob suhem vremenu) prahú osnažiti s suho mehko suk-njeno kerpo. Pri podobah, ki stojé zunaj cerkve, je večkrat pogledati strešico nad njimi, če kje dež ne zamaka, tudi če se v kakih rižicah, globočnicah prah, zemlja ne nabira, kar je skerbno odpraviti, kakor tudi mah, trava, ako je začela rasti po takih krajih. Nikoli pa ne dati kamnitih podob z oljnatimi barvati; taki potujoči mazači, ki se ti ponujajo, češ, kako bodo vse kakor novo napravili, so navadno narveči sovražniki lepих podob. Treba je vselej paziti, komu se kako prenovljenje izroči. Če bi pa kje kamnita podoba bila z oljnato barvo zamazana, se barva odpravi, ako se podoba opira z gorko vodo, v kateri se stopí lugaste soli (potošelj.)

Kedar je pa treba že kaj novega napraviti, naj se vender nikar ne gleda na par soldov. Bolje nič ne napravljati, kakor pri prvem mazaču naročiti: za toliko le nam naredi to in to. Tako so v mali fari pri prvem samouku naročili božji grob za 50 gl. Da, dobili so ga, — ali večí čire-čare nisem videl. Lepo bratovsko nad Jeruzalemom svetita eden zraven družega solnce in luna — nota bene: s krivim nosom, kakor jo je mož umetnik na pratiki videl.... Nespametno stiskanje je krivo veliko nespodobnega po cerkvah.

Če si pa že tudi našel moža, na kterega delo se smeš zanesti, nikar njemu vsega ne prepustiti, rekoč: tole in tole naredite. Sam se dobro podučí, kaj so cerkvene določila o tistej reči, posvetovaj se s skušenimi in zvedenimi možmi, skušaj dobiti podob in izgledov iz boljših časov, ki jih predloži podobarju in mu še svoje misli in želje zraven razodeni. Če ti mojster načertov predloži, zvesto jih presojuj in drugim v presojo daj, predenj kaj skleneš.

Tu imaš nekaj misli za danes.

Da si mi zdrav! Tvoj Z.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Iz Rima je prejel predsednik kat. družbe visokorodni gospod gr. Wurmbbrand naslednje pisanje:

Visokorodni grof! Plemeniti gospod!

Nov dokaz sinovske Vaše priserčnosti in ljubezni so spoznali sv. Oče Pij IX v prespoštljivem pismu,

ktero ste jim Vi z drugimi podpisanimi družniki poslali ob obletnici, ko so 25. leto naj višega pastirstva po božji dobroti doveršili. To Vaše djanje jim je bilo toliko bolj ljubo, ker jim je Vašo vérnost, spoštovanje, gorečnost do apostoljskega Stola, kakor tudi pokoršino do vidnega cerkvenega poglavarja tako posebno in obilno dokazalo. Hotli so toraj, da naj se po moji roki to pismo do Vas pošlje, iz kterega zamorete jasno spoznati hvaležno serce za Vašo ljubezen in njih očetovsko dobrovoljnost do Vas. Ko so pa sv. Oče zvedili Vaše vošila, ki so pokazale, da se izvirale iz globočine Vašega serca, se zanašajo, da bode te molitvami in dobrimi deli zmiraj skerbeci na to gnati, da božja dobrot Vaše in vsih vernikov upanje milostno doverši. Iz serca med tem Vam in Vašim deržinam prosijo vsih nebeških darov, v zastavo in poročstvo svoje ljubezni pa so Tebi predsedniku in vsim družnikom Vašega društva z naj večí ljubeznijo podelili apostoljski blagoslov.

Jaz pa opravivši papeževo povelje, se rad te prilike poprimem, da Ti občutke svojega sosebnega in odkritoserčnega cenjenja in spoštovanja iz serca naznanim. V Rimu, 29. jul. 1871.

Vaše visokorodnosti prav

vdani sluga

Karol Nocella.

Birmovanje bode 27. avg. v Teržiču.

Iz Lašič, 14. avg. L. J. — Ker je novi mašnik g. J. Pakiž na potu hudo zbolel, in zdaj tukaj pri nas leži, je njegova nova maša na poznejši čas prestavljena; in ker se njegovo zdravje le počasi zboljšuje, se Vam bo dan njegove nove maše o svojem času naznanil. (Č. g. Pakiž je imel novo mašo obhajati 20. avg. pri Novi štifti fare Sodražice; — kdaj bode zdaj, bo zaupljivo Dan. zamogla naznaniti. Vr.)

Poljane na Dolenskem, 10. avg. 1871. Gospod Vrednik! V l. 24. „Zg. Danice“ piše nekdo z Dolenskega o hajdukih, med kterimi „so večí del neki sosednji Poljanci, navadni hajduki, ki so že bili po ječah.“ Res, bili so nekđaj časi, ko so bili naši kraji razvpiti po svetu, ker so se med tolovaji nahajali tudi nekteri Poljanci. Zdaj je pa vse drugač; ni je kmalo tako mirne in poštene občine, v kateri bi se tako malo slišalo od tatvine, roparstva itd., kot v naši Poljanski; mi župani Staroreške fare pri Poljanah smo preiskovali in popraševali po poljanskih hajdukih, in jih ne najdemo nikjer; zatoraj nam se kaj čudno dozdeve, kako je dopisnik to pisati mogel, če tudi v zasebnem pismu, ktero je po razglasu v Danici postalo očitno. Naj nam dopisnik kterega imenuje in pové. Mi tukaj očitno oporekamo zoper tako jemljenje naše poštenosti in prosimo, da to naše pismo v Vašem prihodnjem listu natisniti daste.*)

V imenu Poljancev. Mih. Stavdaha r. s. r., župan.

Prašanje. V knjigi: Lexicon Latinum interpretatione illyrica, hungarica et germanica, locuples digestum ab Andrea Jambressich Societatis Jesu sacerdote Croata Zagoriensi, Zagrabiae anno 1742, berem na strani 159 sledeče: Crisium-Krisevecz, (Križevac), Creütz, zugleich königliche freie Stadt und Festung in Croatien, med družimi popisanimi znamenitostmi tega mesta še sledečo opazko:

„Patria est Marci Crisini (Križin) Canonici Strigoniensis (Ostrihom, Gran), qui pro defensione fidei catholicae ab haereticis Cassoviae (Košice, (Kaschau) in superiori Hungaria palmam martyrii obtinuit: ad ejus

*) Opomnimo naj, da v dopisu se ne taji, da hajduki so nadlegali onega, ki ga je morala vojašina varovati, temuč le to priča, da Poljancev ni bilo zraven. Vr.

sepulcrum in templo sanctimonlatium S. Clarae Tyrnaviae concentus angelicus persaepe auditus, a fide dignis fertur.“

Komu je kaj več znanega o tem mučeniku, ki je bil rodom Horvat? — Ne bi li nam kateri horvatskih zgodovinarjev, postavim g. Rački, sestaviti blagovolil Markov življenjepis? Nebi li vé rni Križevčani si hotli prizadeti in njegove moči prenesti v rojstveno mesto? Nebi li kateri horvaških škofov storiti hotel v Rimu predloga zaradi Markove beatifikacije (ako namreč se nahajajo vse k temu potrebne pogoje), ker meni ni znano, da bi Marko Križina že sv. cerkev bila postavila med blažene. Pri tej priložnosti priporočujem vsim, kateri se pečajo s slovenskim jezikoslovjem, omenji izverstni besednik, posebno pa onim slov. g. profesorjem, kateri izdelujejo latinsko-slovenski slovník.

Na Ponikli, v praznik D. M. vnebovzetje 1871.

Davorin Trstenjak.

Z Dolenskega, 24. rožn. Veliko lepih dopisov o papeževi 25letnici je dozdej „Dan.“ svojim bralcem donasala, ter razveseljevala vsako pošteno keršansko sercé. Neštevilni takratni kresovi so bili zavolj duhovnega pomena nekako bolj razveseljevanje duhá, in zdaj, ko dopisi te edine slovesnosti pohajajo, se spomnimo enkrat navadnih kresov, kateri nekako bolj v telesno razveseljevanje služijo. O kresu imajo ljudje kmetiški in gosposki navado na Kum hoditi, ter se radovati o neštevilnih kresovih po Kranjskem, Štajarskem in Hrovaškem. Bilo bi to vse prav; človek potrebuje sem ter tje kakega nenavadnega oddiha, in razveseljevanja in taki izlet ga še pozneje pokrepčuje za zvesto spolnovanje njegovih dolžnosti; kar pa ni prav, je to, da se je skoraj vsim zgubil pravi pomen kresa, in da se ne le gola radovednost pase — kar vendar nočemo nobenemu še za greh šteti —, temuč da se dostikrat naravnost iz hudobnega namena na Kum hodi (znabiti je drugod tudi takó!) in to ne smé brez graje ostati, že zavolj tukajšnih faránov ne, kateri se mnogokrat čez mero pohujšujejo, Danico pa tudi čitajo. Takó — da le nekaj povem — je pred nekaj leti dvoje neporočenih parov ljudstvu veliko pohujšanje dajalo. Še večkrat se prepevajo neomikane, umazane pesmi, ktere se poštenjaku že v ustih kmetiških fantalinov in ponočnjakov gnjusijo, kaj bi se že ne pri gospôskih, od katerih kmetiško ljudstvo vendar kaj spodobnišega misli, omikanega obnašanja pričakuje, ter se osupnjeno čudi takim brezbožnim popevkam. Ako se ne mislite saj postavno obnašati, vam svetujemo, ne hodite med ljudstvo. Nikoli nikar ne mislite, da se bode z nečednostjo komu prikupili. Hočete viditi, kako ljudstvo tako vedenje sodi? Ravno o neki poprej omenjeni priliki je kmetiški fant, ki ni ravno izgled posebne pobožnosti, rekel: Ne bil bi verjel, da je..... gospôda tako pre... to neumna in umazana.“ (Op. Ljubi bralec! le na tihem ti povem, da je bil prav debelo zarobil, res zeló kumljansko, pa — kakor se navadno reče „zamera gori ali doli“ — prav zaslužen. Ravno takó nepošteno, čeravno žali Bog! tako navadno, je pohujšljiva mesojeja o petkih. Da bi gospôda vedila — če pa vé in vendar stori, je še večje graje vredna — kakó se še pošteno kmetiško ljudstvo nad tem spotikuje, ter take le tistim živalim prilikuje, katerim je tudi vse eno, ali kosti v petek ali v nedeljo glodajo, bi se znabiti kdo vendar malo „ženiral“ — bi rekli okoli Ljubljance!

Če že nejeverec ne mara nič za svojo dušo, naj bi saj drugim z mesojejo očitno pohujšanja ne dajal. Z očitnim zaničevanjem posta si gotovo pri nikomur spoštovanja ne bo pridobil; odvernil bi pa lahko drugim pohujšanje, marsiktero zasramovanje sebi in gospôskemu stanu, mnogo zaničevanje odvernil. Primerilo se

mi je pred kaj leti, da sem pri nekem obrekovanji gospôda prav iskreno zagovarjal ko poštenjaka. Skoraj so mi poslušavci že verjeli, kar neki kmet pravi: E — naj gredó naj —! unidan je z drugimi judi v petek meso jedel! in — vse besede so bile potem — — bob v steno.

Prepričan sem, kar se je meni enkrat, da se je drugim že mnogokrat primerilo.*) In res kristijan ni, naj se v drugih rečéh tudi pošteno obnaša, kdor zapovedi kat. cerkve brez vzroka tako očitno prelomljuje. (Kdor ima kaki pošten vzrok, lahko dispens dobi.) „Nobeden ne more imeti Boga za Očeta, kateri Cerkve nima za mater,“ pravi neki učenik; „kdor pa Cerkve ne posluša, ga imejte za nevernika,“ je beseda Kristusova. In tu navadni izgovori prav nič ne pomagajo: „da je tako navada“ (navada če je pregrešna, je stara hudobija, ne pa pravičen izgovor); „da je jed ena ko druga“ (zakaj pa ravno „prepovedano“ ješ, če je ena ko druga?); „da, kar v človeka gré, ga ne omadeža, ampak kar iz serca pride, to ga omadežva.“ Resnična je beseda Kristusova, ali — „qui bene distinguit, bene docet,“ — pri kaki priliki je Kristus to rekel? Ali mar takrat, kader je zapovedoval „Cerkev poslušati?“ Saj tega ne bo nobeden zaterdoval! Gospod omenjenim besedam kratko in malo ni dal pomena, da ni treba posta spolnovati, to so mu podtaknili le hinavci. Ali se ni tudi sam postil? Pošten kristijan se spominja tudi besede sv. Pavla: „Če bi jed brata pohujšala, ne bom jedel vekomaj.“

Še veči pohujšanje se daje dostikrat v cerkvi. Kar jud v svoji sinagogi, turek v svojem medžidu ne počenja, stori kristijan — katoličan — v katoliški cerkvi. Prenagnusno je, da bi popisoval nesramnosti, ki smo jih v tem že doživeli; marsikteri se vède v cerkvi svojega Boga, kakor bi se omikan človek v kerčmi ne obnašal. „Kaj so ti ljudje za ene vere?“ mi je pred nekaj leti stari oče rekel, „taki res bolj v hlev, kot v cerkev slišijo; da bi vendar otrok ne bil seboj vzeli!“ Rekel bi takim: „Če nisi kristijan, bodi vendar človek.“ Čemu toliko poštenih ljudi žaliti in pohujševati, gosposko suknjo pa toliko sramotiti! Omikano in spodobno vedenje se vendar smé in mora pričakovati od vsakega olikanoga človeka, bodi si že tudi jud ali turek. Ni treba misliti, da je kmet neotesan in neumen, da bi ne vedil razločiti lepega in poštenega od nesnage in sramote. Če je pri njem beseda včasih malo bolj surova in vnanje vedenje nekoliko okorno in neotesano, je pa duhovno čutilo toliko bolj zbujeno in njegov razsodek toliko bistroumniši. Da se tako res družega ne doseže, kakor da se spoštovani gosposki stan zasramuje in zaničuje, naj v poterjenje povém eno od enega letošnjih kresov.**)

Bilo je več gospôde iz raznih krajev. Ko so bili vsi dobre volje, dela neki gospod predlog, da bi, kakor se po Štajarskem marsikje za šolske potrebe pobira, tudi tukaj v taki namen kaj vložili. In res, vsaki je nekaj podaril. Sklenjeno je bilo poslednjič, naj bo to za —ško mladino, ker tudi kresov kraj v to faro spada. Drugi dan pride orglar, gré v zakristijo, ter pripravlja za sv. mašo; kar pristopi skušnjavec, ter pravi: Ste vi učitelj? Ne, odgovori, ampak le orglar in cerkovnik. Pa vendar kaj otroke učite? Da; včasih brati. Dobro! Tu imate 10 gl., drugo leto vam bomo pa več prinesli, če bote vbogali. — Gospod, ne zamerite, odgovarja orglar, za kaj pa naj vendar denar vzamem? — Zato,

*) Slišali smo pač enake reči o tacih, ki so bili sicer v čistu. Tudi kerčme so v popolnem slovesu pri narodu le tiste, v katerih se post spoštuje.

**) Zarad družih osebnost naj se kraj zamolči.

da bote otroke pridno po novem učili, da naj duhovnov*) ne poslušajo, z besedo: po novi čri, „fortšrit“ — napredek — sej veste, kaj je to? — Da; nekoliko vém; pa veste kaj, gospod: Kdor čez vero zabavlja in zoper duhovščino šunta, je — ničvrednež, — tu imate svoj denar. — Ko strela iz jasnega je beseda gospodiča zadela; je svoje kopita, hočem reči, svojo iškarjotovščino pobral, ter godernjaje odlazil. Pravo, orglar! tako dela pošten kristijan. Le nikar se brezvernih žlobudrežev ne bati; serčna beseda, in hitro so ugnani. — Tu se mi nehoté vsiluje povedati, kako je bilo nedavno v Monakovem med tako gospódo treščilo. V neki kerčmi sedi več gospóde in kmetov; kar začne nekaj gospodov junásko čez papeža, duhovščino in vero zabavljati. — Mnogim je bilo to zoperno, ali namesto poglavitne keršanske čednosti — serčnosti, so zajéjo kožo nosili in — molčali. Zadnjič vstane kmet, se vstopi pred gospode, ter pravi: Ta-le zlat bodi tistega, kateri zna prvi Božje zapovedi povedati. Kakor od strele zadetim — vox faucibus haesit — pogledovaje se so pokašljevali, zapoved Božjih pa ni nobeden znal. Aha! pravi kmet, mirno zlat v žep devaje, se mi je dozdevalo, kaki učeni vitezi ste vi, zato se za zlat tudi nisem veliko bal. — Dragi bralec! tu imaš dva izgleda. Dandanašnji ti znata dostikrat prav služiti. Če nimaš zlata, da bi tega posnel, posnemaj pervega; le plašin zajic ne bodi; — serčnost povsod zadostuje, se vé, dá bodi tudi previdnost in modra prevdarnost z njo združena.

Pa poglejmo še malo za odlazlim skušnjavcem. Gospod arci-mojsterskaza! ali niste vi čuden človek in dvakrat slepivec? „Če pred me padeš in me moliš, ti hočem vse to dati,“ to je že vaš sprednik znal; se vé, da je mogel tako sramotno odlaziti, kakor vi. Ste pa zraven ravno tako gerd žulivec. Ožulil ste naj prvo svoje tovarše, ki so vam denar zaupali za dobre namene, in vi jim to sramoto napravljate! Ožulil ste tudi tukajšno revno mladino za lep nji namenjen dar in za vse, kar bi bilo znalo iz tega dobrega prarasti. Vesten človek bi tovarše odpušenja prosil, otročičem pa dar povernil. Kakó vi, ne vém. Vsim gospodom darovalcem pa serčna zahvala za dobri namen; če se tudi ni po vaši volji zgodilo — „Et magna voluisse sat.“

Linec, 12. jul.**) — Iz Ammergava sem potoval po pasijonski igri skoz Murnav in odtod po drugi poti v Monakovo. Ko bi bil imeniten bogat gospod, bi srečo želel mestu monakovskemu, ker že v tretje sem v njem bil; tudi še zdaj niso nemškega papeža skovali, pa vsaj tudi nimajo časa nanj misliti; zdaj imajo v Monakovem drugo delo, pripravljajo kar se dá, 16. julija svoje vojake, vernivše se s Francoskega, slovesno in veličastno sprejeti, kot se zmagovavcem spodobi. Povabili so tudi pruskega kraljevič-naslednika, ki je neki tudi obljubil priti; pa pravijo, da se utegne kralj bavarski tisti čas iz mesta umakniti, ker bi ga svitloba pruskega kraljeviča otemnila, in tega kralj noče. In vendar se mu krivica ne godí; kar je iskal, je našel, in naj počenjajo bavarci, kar jim drago, oni niso zavozniki, ampak vsaj nekoliko podložniki pruski, dokler ne bodo popolnoma. Bavarski kralji, kot katoliška vladarska družina, so v preteklih časih iskali svojo čast v tem, da so varovali pravico, tudi cerkveno, in glavna slava jim je bila v tem, da so bili zvesti sinovi katoliške cerkve; sedanji mladi kralj je pa v zanjkah cerkvenih zopernikov in se za vse bolj meni kot za pravi blagor svoj in svoje dežele, kajti prvi in nar večí blagor je vendar ta, da je cerkvi zvest sin, da cerkvi daje prostost, da nji ne krati njene veljave. Pa tega ne dela.

*) Nočemo „Danice“ z nesramno besedo skruniti, s katero se duhovski stan pita in ki jo je srovež tudi izrekel. Vr.

**) Zadnjič iz Ammergava bi moralo biti; Dalje in konec. Vr.

Tudi njemu se utegne zgoditi kakor mnogim, da bo pahnjen s prestola. Ko sem vendar povsod na Bavarskem, po mestih, terjih in vaséh, v cerkvah in na prostem nahajal obilno Marijinih spominkov, da se Bavarsko imenuje „Marijino kraljestvo,“ da je Marija varhinja Bavarskega, sem si mislil in se vprašal: Ali si še? — Na potu se mi je nekaj ljudi pridružilo; eden izmed njih bere časopis, v katerem je bilo brati, koliko denarja je nabrala škofija Regensburška za sv. Očeta. Na to se nekak bradač oglasi ter pravi: „Papež hoče biti samosvojen in kralj, in ta pes se ne sramuje vzeti groša od dekile in hlapca.“ V meni vre, pa se premagam ter rečem: „Kolikor nemški umevam in vašo govorico slišim, govorite od papeža in nabiranja denarske pomoči zanj. Vi gospod ste mu priimek dali, kateri razodeva, da vi niste katolik, in ako ste kot tak v kerstnih bukvah, ste toraj psiček. Jaz sem mož, ki sem se pravic štiri leta učil na Dunaji in maslo vsega pravništva se opira na Božjo in pravno postavo: Vsakemu svoje; — varuj in ohrani si prostost; — potegni se za čast svojo in drugih. Ako bi vam vse pobrali in poropali, kar imate, ako bi pogoreli, ako bi vse zgubili: ali ne boste iskali pomoči pri drugih in vzeli, kdor koli vam bi kaj dal? In glejte: Papeža so oropali in ga imajo kot jetnika: bogati in mogočni so ga zapustili, pa Bog je serca revnih in nizkih ginil in ti papežu pomagajo. Kaj ste toraj nevošljivi, vi, ki gotovo še vinarja papežu niste dali. — Draga Danica! moje plačilo ni izostalo; ker sem možko in serčno govoril, so mi poslušalci „dobro“ klicali in v roke ploskali.

Iz Monakovega sem se bližal meji našega cesarstva; bilo je silno deževno in nepopisljivo veličastno je bilo gledati solnograške snežnike kadar je blisknilo, in da si je tudi dolga pot, je bila kratkočasna, ker sem imel v družnji dva tirolska priletna duhovna, ktera mi sta veliko veliko iz svojega življenja o svojem poklicu pravila; in kar sem jaz na potovanji zvedel in skušal, sem tudi razkladal. In tako pridemo o polnoči v Solnograd (Juvavia). Ko v prelepem jutru iz kapucinskega samostana Solnograd in okolico ogledujem, moram reči: Ako sem res veliko in lepih mest videl, vendar v Solnogradu bi hotel živeti, ker vse, kar narava lepega in veličastnega od snežnikov do polja ima, se tukaj nahaja. V mestu je znamenita stolna cerkev, v kateri me je posebno zanimal grob nekdanjega ljublj. škofa Avgušтина Gruberja. Mestna hiša ima na zvoniku zvonilno igro. V samostanu oo. frančiškanov je o. Peter, slavnoznan v godbinem svetu, kateri je našel tak instrument, da na njem posnema vsako godbino orodje. Ptujci ga obiskujejo; tudi jaz sem ga videl in slišal gosti. Ko bi to posvetnjak našel, bi ga svet povzdigoval, o samotarcu bolj molči. V bližnjici je Hellbrunn, kateri potujoče zlo zanimiva; tam je vsakoršna naprava na vodi, posebno neka mehanika, v kateri se ti ob enem vse pred oči stavlja, kar koli človeške roke delajo. V Solnogradu so prijazni, pobožni ljudje. — Od tod sem šel v Wels, mesto že za Rimljanov važno; na potu smo imeli goljufa, kateri je bil veliko v Monakovem in Solnogradu pogoljufal, in so ga po telegrafu lovili, v Welsu so ga prijeli. Obstal je, da je jud iz Monakovega. — Lakko si mislite, da nam dogodba ni bila prijetna. Od tukaj sem šel obiskat v Weisskirchen prijatla iz mladih lét, ktereга že 16 lét nisem videi, o. Severina Fabiani-ta, kateri je benediktinec in tukaj farni provizor. Kako vesele ure sva imela, pa so le prehitro minule. Pravil mi je, da slovenski krošnjaki, ki po zgornji Avstriji kupčujejo, k njemu k spovedi hodijo, ker slovensko zná. Še tisti dan sem dospel v Linec; Linec! to je tisto mesto, katero ima mnogo pobožnih spominkov, zlasti iz ll. 1650 in 1723; in sedaj? Linec je tisto mesto, v kte-

rem prebiva slavni boritelj in branitelj katoliške cerkve v Avstriji, škof Rudigier; to je tisti cerkveni knez, kterege je porotna sodba za dolžnega spoznala, da je javni mir kalil v svojem pastirskem listu, ki še svitlega dneva zagledal ni; tisti mož, ki mu so dve grajščini vzeli deželni poslanci, misleči, da bodo z njima imeli zlato Kalifornijo, pa za oskerbništvo gre toliko, da ne nesete več kot 500 gl. dohodkov. In poprej? Oj, koliko vstavov in naprav so škof podpirali, zlasti veliko dajali za stolno cerkev, ktera se nova zida; zdaj pa vse zastaja. Tako delajo liberaluhi, in v Lincu jih je mnogo; zato-raj hitim od tod na vodo.

Marijateljce, 15. jul. Da bi me linški porotniki ne obsodili, sem šel na barko, in se po Donavi vozil, na kateri sem se manj bal požirka pri Grein-u, kot marsikterih novojercev. Vožnja na Donavi je prijetna; ni sicer prijetnih, s tersjem obraščenih hribov in premnogih tergov in gradov, kot na Renu ali Albi, vendar pa imajo popotnik tudi na Donavi dosti zanimljivih reči. Tudi na barki nas je bilo mnogo ljudi mnogoterih jezikov, zlasti se je laški mnogo slišal. Z nekim sosedom Lahom, ki je zidarski mojster, se pogovarjam, ki mi toži, da je veliko delavcev zgubil, ker so morali iti na Laško v vojsko. Čemu to, ga vprašam, vsaj imamo zdaj mir, in če ktera, res gotovo potrebuje laška vlada miru, kdo jo bo napadel, koga se boji? — „Kaj ne veste, mi odgovori, Francozje se bodo za papeža zoper Lahe vojskovali?“ „E, kaj vam v glavo ne pade, Francozje imajo doma še dosti opraviti, in ako bi bili še tako za papeža vneti, bi se ne mogli vojskovati, ker nimajo niti orožja niti denarja.“ — „Tako mislite vi; papež imajo vsega, posebno denarja dosti.“ — „Odkod pa jemljejo papež denar, ker so oropani; dežela jim nič ne plačuje, kralj-ropar nič ne odškoduje?“ — „Pa duhovni po vsem svetu jim pošiljajo.“ — „Res, pa ne toliko kot vi mislite, in ne rabijo za vojsko in orožje, ampak za stroške cerkvenega vladanja, v podporo osebnih potreb, v podporo cerkvenih vstavov itd.“ — Mož se je dal potolažiti. — „Kako pa, signor maestro, ali ste zdaj srečniši pod laško vlado, kot ste bili pod avstrijsko, zopor katero ste se vedno puntali, nam vojake klali, stroškov narejali itd., in kamor še vedno prihajate služiti krajcarjev?“ Molči mož nekoliko časa, in ko mu razložim razmere Lombardo-benečanov pod Avstrijskim in laškim vladarjem, mi prav dá, da so bili poprej srečniši; sam to skuša.

Tako se prizibljam do Mülka, mesta, ktero je imenovano po samostanu benediktinskem; ta samostan je veliko, lepo poslopje, na desnem bregu Donave na vzvišenem hribu in se od daleč vidi; razgled iz samostana je kaj lep in zanimiv; okoli mene in pod mano lep zlatorumeno polje, na katerem vse ženjic mergoli. Samostanska cerkev je kaj lepa in čedna, in popotniki jo obiskujejo.

Iz Mülka sem jo potegnil na železnici do š. Hipolita, prijetno mestice; prelepa stolna cerkev, ktera ima ob vsaki strani po tri kuplje, posvečena je v čast Mariji vnebovzvetja. Okolica je krasna in ravna. Imenitno je to mesto zavolj svojega škofa dr. Fesslerja, kateri so tajnik vatikanskega zbora. Poznam jih z dunajskega vseučilišča, ker so bili tudi pri pravoslovnih skušnjah izpraševatelj iz cerkvenega prava; rad bi jih bil obiskal, pa brez vzroka in v moji službi to ni šlo. Ko bi le ne bila una tirolska duhovna v Solnogradu ostala, ki sta namenjena v Lincu in š. Hipolitu svojega rojaka škofa obiskati! Tirolci imenujejo škofa Gasserja v Brixnu: ljubezen; škofa Fesslerja v š. Hipolitu: modrost; škofa Rudigier-a v Lincu: serčnost. — V š. Hipolitu je kosarna, z njo sklenjena nekdanja cerkev, ktera ima napis: Marija decor Carmeli; s. Josephus protector Carmeli;

s. Teresia restauratrix Carmeli. To so podobe z napisi nad velikimi durmi. In zdaj? Juri, molči! —

Na vse zgodaj 14. smo se v omnibusu poštnem odpeljali skoz Vilhelmsburg; tukaj je na županijskih vratih nabit razglas spodnje-avstrijskega landeschulratha, da skrajša šolarjem v 13. in 14. letu šolske ure tako, da fantiči hodijo dva dni in deklči tudi dva dni v tednu v šolo, in se pri tolikem polajšanju zanaša, da bodo stariši svoje otroke pridno v šolo pošiljali. — O ti presrečna nova doba! — Potem smo šli skoz Türrnitz, dalje skoz Lilienfeld; tukaj je prelepa cistercijska cerkev, in blizo je stena Kalvarija s podobama; naprej smo prišli po stermi poti do sv. Ane, odkoder je lep razgled; cerkev silno stara, in zdaj vsa v popravi; ob strani je hrib sv. Joahima; vozil smo se dalje čez hrib ss. Jožefa in Boštjana in prišli o pol šestih zvečer v Marijateljce, kateri terg je na Štajarskem, ne daleč od meje Spodnje-avstrijskega. Že v drugo v svojem življenju sem tukaj; pervikrat ni ostalo brez sadu za moj sedanji poklic in zdaj sem se prišel zahvalit za mnogo dobrot, ktere sem v svojem tudi mnogo skušanem življenju na Mariino pripróšnje od Boga prejel. — Dans sem prvi maševal že ob štirih, in glej, že je bilo ljudi dovolj v cerkvi. Kar sem v Einsiedelnu Marii priporočeval, kar sem v Altöttingu nadaljeval, sem v tretje tukaj v Marijateljci poterjeval in še priserčniše povdarjal. — Marijateljca ne bom popisoval; moja roka ni toliko spretna in moje oči ne vidijo toliko, kot je ogledal g. Podratitovski, ki je to v Danici natanko priobčil; le berite. Danes je sabota, zgodaj odhajam, kličem: Marija prosi za kristjane sploh, prosi za verne Slovence, prosi za moje duhovne brate in moje ovčice!

Zlati lesniki

ali srečkanje za celo leto.

(Nabral F. K.)

(Dalje.)

244. Bi zvedel rad, kaj da veljaš? Povej mi pred, s kom se pečaš.

245. Človek naj pred svoje st'ri, drugo pa Bogu zroči.

246. S čemur nam ljudje škodvati skušajo, usmiljeni Bog v naš prid obernal bo.

247. Kristus: „Vsako zanikerno drevo, katero ne rodi dobrega sadu, ga bom iz vinograda odbral, za ogenj ga posekati dal.“ Drevo pa drug nobeden ni, kakor terdovratni grešnik ti, ki v grehu merzel živiš, in pokore resnične ne storiš.

248. Glej! da ne zmoti v tvoji lepoti tebe, o deklica! spačeni svet; serčno se brani, čistost ohrani: Jezus tvoj Ženin te hoče imet'.

249. Izpovej se hitro po vsakem smertnem grehu, al pa vsaj ne zaspati, preden se popolnoma nisi skesal in Boga odpušenja prosil; in čez prvo nedeljo spovedi ne odlašaj!

250. Hočeš ložej priti v nebo? Časti in hvali Marijo lepo.

251. Kar služiš si, o človek zdaj, to vžival bodeš vekomaj.

252. Na poti pregrehe prava sreča človeka nikdar ne sreča.

253. Ostudna ljubezen bo ti pamet skalila, božja roka te zapustila, da boš vero tajil, dušo in truplo zgubil.

254. Srečen, kdor vse z Bogom začne, in z Bogom dokonča, in po vsih svojih potih Jezusa tovarša ima.

255. Bolj nizek stan ko je, v katerem posluješ, lepši čednost sveti se, ktero spolnuješ.

256. Posvetne reči se morajo po Božji volji zavživati, ali serce nikolj na nje ne se navezovati.

257. Kaj pomaga, o človek, naj tud' ves svet pridobiš, ako pa svojo dušo zgubiš?

Razgled po svetu.

Družba prijatlov reda se imenuje lepa nova družba v Parizu, ki ima močno nasprotovati morivcem in poživavcem, ki se imenujejo „internacionalci.“

Francoski minister zunanjik je postal stari grof Dragotin Frančišk Remusat namesto republikanca Julija Favra. L. 1849 je bil pri monarhiški stranki.

Zoper nesramne bukve in podobe je francoski minister za pravice, Dufaure, dal okrožnico do poglavarjev po deželi, da naj čujejo zoper take nesnage, ki jih po deželi ponujajo, ker se v Parizu več ne spečujejo. — Viditi je tedaj, da strahovita kervava in ognjena šola je Parižane vendar nekoliko streznila.

Iz Ljubljane. Zavitje k spravi med narodi.

Odkar so bile poprejšne vlade na napačno in krivično pot zavile, so katoličani in konservativci vedno klicali: k ravnopravnosti! Zdaj se kaže nekaj upanja in že slišimo veselje tudi pri tacih gospodih v Ljubljani, ki so jim poprej okolišine usta zapirale. — Deržavni zbor je razpušen, v katerem je gospodovala le prenapeta nemška in cerkvi sovražna stranka, ne pošteni in pravi Nemci, kateri tudi drugim narodom privošijo, kar jim gré. Izmed deželnih zborov so le tisti razrešeni, kjer je pri novih volitvah upanje pridobiti kaj za spravo in ravnopravnost, namreč: doljno- in zgornjo-avstrijski, solnograški, štajarski, koroški, moravski, šleski in tirolski; kateri so ostali, kakor kranjski, je znamnje, da je večina na bolji podlagi in bi se z novimi volitvami kaj dosti ne pridobilo. — Deželni zbori se snidejo 14. prihodnjega mesca. Ker bodo deželni zbori imeli več pravice, bode zamogel vsak ložej skerbeti za domačo deželo svojo in njene pravice, ktere so jim poprej grabili brez usmiljenja; tako n. pr. so naši že tako stiskani deželi zoper tako jasno starodavno pravico hotli jude vsiliti; menda bo deželni zbor tudi v tem svojo dolžnost spolnil, kakor sploh v več zadevah, o katerih govoriti bo še prilika. Zdaj pred drugim pričakuje dežela domoljubnega deželnega glavarja, kterega že dolgo obejajo, pa ga le še ni. —

Iz Rima nam nov dopis poterjuje, da so sv. Oče popolnoma zdravi, ter upanje razodeva, da mnogo tistih, ki jim smert želé, utegne še poprej umreti kakor Pij IX. — Dopisnik pristavlja med drugim: Oni (sovražniki papeževi) obračajo, ali Bog oberne; samo da bi že skoraj! Tako ne moremo več živeti; to je babilonska sužnjost, Toda naš večni Bog bo poslal svojega angela, najberže unega, kterega je že mnogokrat poslal: Francoze, pervorojene sinove. Te pomoči se mi nadjam. Za to pomoč vsi pravi katoličani Boga prosijo. In moči te molitve tudi sam Beust ne bo ustavil. Vedite pa, mili prijatelj, da ti lakomni lupeži preže tudi po naših krajih. (Pisatelj je Jugoslovén. Vr.) Očitno govoré, da imajo še prisvojiti Nico, Savojo, Tirolsko (južno), Istro, Dalmacijo, Malto in Korsiko, češ: tudi to vse je njihovo; da njih je 40 milijonov; da treba je vse brate zbrati, (kaj zdaj niso zbrani? Kdo jim krivico, silo dela?) In tako vsak Slovén, če neče zarad vere, se mora zarad svojega naroda protiviti njihovemu edinstvu. Zato sem jim tudi jaz nasprotnik, ne samo katolik, ampak tudi ko Slovén („Slovinac“). „Nu nekóji Slovéni su jim veliki prijatelji, i ti još misle, da su dobri ne samo katoličani, nego i Slovéni!! Ali takóvih nije medju vami Slovenci... vi ste i katoličani i Slovenci dobri.“

Nove maše se obhajajo z velikimi slovesnostmi

in med posebnim veseljem katoliškega ljudstva po vsih krajih, in morebiti je to dosti pomenljivo, ker če se reč na boljše ne oberne, utegne veliko veliko lét preteči, predenj bo toliko novih maš ob enem, kolikor jih je bilo letos.

Pogoriša. Čudno je, da tako pogosto ogenj dela strah in škodo! V ponedeljek skor celi dan je gorelo v Vižmarjih in šla je skoraj vsa vas. V torek je pogorelo več hiš v Poljanah ne deleč od Vižmarjev.

V št. Jurji pri Šmariji je v nedeljo popoldne v cerkev trešilo, 3 ljudi ubilo, mnoge omamilo in poškodovalo.

Iz Smartna pri Litiji. Ker še zmiraj kaj poveste o 25letnici, naj samo omenim, kako slovesno se je tudi pri nas pred dnevom presv. Jezusovega Serca odmevalo po vsih cerkvah zvonilo in topov hrup se razlegal z griča v grič; ko se je noč storila, so pa bile vse okna razsvitljene. V eni vasi je med tolikimi tudi slep starček koračil na bližnji grič in vsak je nesel svojo butarico derv za kres. Zraven kresa so peli litanije in druge hvalne pesmi, rožni venec molili v svoji duhovni radosti in klicali: „Bog živi sv. Očeta Pija!“ 50 kresov se je vidilo po gričih in strel se je častitljivo razlegal v tihi noči. — Pomnili bojo posebno tudi od čast. g. A. Z. tako lepo podučeni otročiči 25letnice, ker ta srečni dan so imeli med naj lepšimi slovesnostmi prvo sv. obhajilo, potem so bili obdarovani s podobnicami sv. Očeta in z drugimi spominki za prvo sv. Obhajilo, pa še zajutrek so dobili pri gospodu v sobi. — Tudi cerkveno opravilo za 25letnico je bilo slovesno s pridigo, z darovanjem za sv. Očeta, in po maši je bilo vernim v veselje skoz nekaj časa sv. Rešnje Telo izpostavljeno. — Bog živi sv. Očeta in reši jih iz rok njih sovražnikov!

Goriški prevzvišeni knez vikši škof so svojim čast. duhovnom razposlali pastirski list, v katerem razglašajo obé konstituciji, ki ste bili poterjeni lani od Vatikanskega zbora v 3. in 4. seji. Okrožnico, sostavljeno v lepi latinščini, smo prejeli poslovenjeno, ki jo v začetku današnjega lista podajemo čast. bravcem.

Gesammelte Schriften von Conrad v. Bolanden je začel na svitlo dajati Pustet v Regensburgu. Pervi zvezek je „Luther's Brautfahrt.“ Izhajale bodo Bolandenove mične dela v več verstah ali serijah, vsaka po 20 sošitkih, in dobivajo se pri vsih bukvarjih. Izdajatelj pravi, da v katoliških krogih je bil le en glas, da naj se te novelistične dela na svitlo dajo. Tudi bodo s slikami obdarovane.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofiji. Č. g. Martin Tomec, duh. pom. pri sv. Petru v Ljubljani, pride za vikarija v Zagorje; — č. g. Matija Abac, bivši administrator v Polšnjiku, za duh. pom. v Smartno pri Litiji; — č. g. Ant. Zupančič iz Smartna v Mengeš; — č. g. Jan. Porenta iz Polhovega gradca k sv. Petru v Ljubljano; — novomašnik č. g. Jernej Primožič v Polhov gradec; — č. g. Peter Mohar iz šent-Jernej v Škocjan; — č. g. Valentin iz Doline v šent-Jernej; — novomašnik č. g. Jan. Plevanič v Dolino.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Dekle iz Poljan 1 gold., proseča sv. blagoslova. — G. Štefan Jaklič 2 gld. — Matija Šmid 1 gld. sr. — Vojskar v pokoju prosi sv. Očeta blagoslova k zlati sv. maši, 2 gld. Katra Č. v odpušanje grehov 1 gl. —

Za afrik. mis. Uršula Skedelj 1 gl.

Za pogorelce v fari Slavini. Po g. J. T. v Zl. p. 3 gl.